

Zapewnienie infrastruktury sanitarno-socjalnej podczas wykonywania robót budowlanych

Broszura informacyjna Inspektoratu
Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy

Broszura informacyjna dla sektora budowlanego nr 59

Wstęp

Niniejsza broszura informacyjna przeznaczona jest dla podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie prac budowlanych. Zastępuje ona wcześniejsze wytyczne sformułowane w broszurze informacyjnej *Provision of welfare facilities at transient construction sites*¹ oraz w broszurze informacyjnej *Provision of welfare facilities at fixed construction sites*.² Broszura ta określa **minimalne wymagania** w zakresie infrastruktury sanitarno-socjalnej, którą należy zapewnić lub udostępnić pracownikom na placach budowy.

Pracownicy zatrudnieni na placach budowy muszą mieć zapewniony dostęp do odpowiednich pomieszczeń sanitarnych, pomieszczenia socjalnego, w którym mogą się ogrzać i zjeść posiłek oraz miejsca na przechowywanie odzieży. Te podstawowe wymagania są jednak często zaniedbywane. Sam kran z zimną wodą i toaleta chemiczna nie wystarczą. Tymczasem dobre warunki sanitarno-socjalne mogą mieć pozytywny wpływ na zdrowie i samopoczucie pracowników oraz zapobiegać zapaleniom skóry.

Ogólne obowiązki określone w przepisach budowlanych Construction (Design and Management) Regulations z 2007 r.³

Zleceniodawcy

Podmiot, który zlecił przeprowadzenie prac budowlanych (z wyłączeniem zleceniodawców prywatnych, tj. osób, które mieszkają w pomieszczeniach objętych pracami budowlanymi), jest zobowiązany zapewnić, aby zatrudnieni przez niego wykonawcy udostępniali odpowiednią infrastrukturę sanitarno-socjalną pracownikom budowlanym. Nie oznacza to, że zleceniodawca ma obowiązek sam zapewnić pracownikom taką infrastrukturę. Jeśli prowadzone prace podlegają obowiązkowi powiadomienia stosownych organów (trwają ponad 30 dni lub obejmują ponad 500 osobodni roboczych), rozpoczęcie wszelkich prac budowlanych (włącznie z pracami wyburzeniowo-rozbiórkowymi) jest możliwe po zapewnieniu stosownych obiektów sanitarno-socjalnych.

Koordynatorzy ds. planowania i realizacji prac budowlanych

Osoby odpowiedzialne za koordynowanie planowania i realizacji prac budowlanych są zobowiązane udzielać zleceniodawcy stosownych i wystarczających porad, aby zapewnić odpowiedni dostęp do obiektów infrastruktury sanitarno-socjalnej na etapie realizacji prac budowlanych.

Główni wykonawcy

Powinni zapewnić, aby odpowiednie obiekty infrastruktury sanitarno-socjalnej dostępne były od rozpoczęcia prac i utrzymywane przez cały okres trwania prac budowlanych.

Wykonawcy (włącznie z osobami samozatrudnionymi)

Wykonawcy są w każdym wypadku zobowiązani zapewnić, aby nadzorowani przez nich pracownicy mieli dostęp do odpowiedniej infrastruktury sanitarno-socjalnej.

Planowanie

Na etapie planowania i przygotowania wszelkich projektów budowlanych, przed rozpoczęciem prac budowlanych (włącznie z pracami wyburzeniowo-rozbiórkowymi), należy uwzględnić konieczność zapewnienia obiektów sanitarno-socjalnych, zaplanować ich lokalizację na terenie placu budowy oraz regularne utrzymanie w odpowiednim stanie.

Planując infrastrukturę sanitarno-socjalną, należy wziąć pod uwagę:

- charakter wykonywanej pracy oraz wiążące się z nią ryzyko dla zdrowia. Przykładowo – jeśli dana praca obejmuje kontakt z substancjami niebezpiecznymi lub jest bardzo brudząca (np. konserwacja kanałów ściekowych, prace wyburzeniowo-rozbiórkowe, przy których wytwarza się dużo pyłu, praca na terenie skażonym lub wylewanie cementu), konieczne jest zaplanowanie natrysków;
- odległość, którą pracownicy będą musieli pokonać, aby skorzystać z obiektów sanitarno-socjalnych;
- okres trwania prac i liczbę różnych lokalizacji, w których prowadzone będą prace;
- liczbę osób, które będą korzystały z obiektów;
- sprzątanie obiektów i utrzymywanie ich w odpowiednim stanie;
- ewentualną konieczność przeniesienia obiektów podczas prowadzenia prac budowlanych.

Umieszczenie obiektów sanitarno-socjalnych na placu budowy i usunięcie ich z placu budowy

Należy zaplanować, w jaki sposób obiekty sanitarno-socjalne zostaną przeniesione z transportujących je pojazdów na odpowiednie miejsce. Preferowane jest mechaniczne przenoszenie tych obiektów, przy czym w przypadku gdy nieunikniony jest transport ręczny, należy odpowiednio ograniczyć związane z tym ryzyko. Plany powinny uwzględniać zasady bezpieczeństwa przy podnoszeniu, a także stosowną ochronę pracowników przed upadkiem z pojazdów lub obiektów przenośnych.

Lokalizacja w odpowiednim miejscu na placu budowy

Obiekty sanitarno-socjalne należy umieścić we właściwym miejscu na placu budowy. Konieczne jest też odpowiednie nadzorowanie ruchu, tak aby oddzielić ruch pieszy od kołowego.

Toalety

O ile jest to praktycznie możliwe, należy zapewnić możliwość spuszczenia wody i dostęp do bieżącej wody. Należy przyłączyć toalety do zbiorczej sieci wodno-kanalizacyjnej. Jeśli nie jest to możliwe, należy korzystać z urządzeń wyposażonych we własne zbiorniki na wodę i zbiorniki odpływowo. Można korzystać z przenośnych toalet chemicznych tylko w przypadku, gdy zastosowanie innego rozwiązania nie jest możliwe.

Toalety powinny być wyposażone w odpowiednią wentylację i oświetlenie i należy je utrzymywać w czystości. Częstotliwość sprzątania tych pomieszczeń zależy od tego jak często są one wykorzystywane. Codzienne sprzątanie w podstawowym zakresie może być nie zawsze wystarczające.

Należy zapewnić odpowiednią liczbę toalet. Liczba ta jest uzależniona od ilości pracowników zatrudnionych na placu budowy oraz rodzaju toalet. Toalety przenośne mają ograniczoną pojemność i wymagają opróżniania. Liczba przenośnych toalet zależy od ilości korzystających z nich osób oraz częstotliwości opróżniania. Norma BS6465-1:2006 zaleca stosowanie 1 toalety na 7 osób przy założeniu opróżniania toalet raz w tygodniu.

Kobiety i mężczyźni mogą korzystać z tej samej toalety pod warunkiem, że jest to zamknięte pomieszczenie, oddzielone od ewentualnie również udostępnionych pisuarów. W innym przypadku należy zapewnić oddzielne toalety dla kobiet i mężczyzn. Należy regularnie zapewniać potrzebną ilość papieru toaletowego.

Toalety wykorzystywane przez kobiety powinny być wyposażone w odpowiednie pojemniki na odpady sanitarne.

Umywalnie

Umywalnie powinny się znajdować obok toalet **oraz** przebieralni. Należy rozważyć umieszczenie umywalni również w pobliżu pomieszczeń socjalnych, jeśli są one oddalone od toalet lub przebieralni. Umywalnie powinny zapewniać:

- dostęp do czystej gorącej i zimnej lub ciepłej wody (o ile jest to praktycznie możliwe powinna to być bieżąca woda)
- mydło lub inne środki do mycia;
- ręczniki lub inne środki do suszenia rąk;
- wystarczającą wentylację i oświetlenie;
- umywalki o wielkości umożliwiającej umycie twarzy, dłoni i przedramion.

Kobiety i mężczyźni mogą korzystać z tych samych umywalk do mycia dłoni, twarzy i ramion. Możliwe jest zapewnienie wspólnych natrysków dla kobiet i mężczyzn, pod warunkiem że znajdują się one w oddzielnym zamkniętym pomieszczeniu, z którego w jednym czasie może korzystać jedna osoba.

W przypadku szczególnie brudzących prac, bądź też jeśli pracownicy są narażeni na działanie substancji szczególnie niebezpiecznych dla zdrowia (np. rekultywacja skażonych terenów lub wyburzanie starych budynków przemysłowych, w których występują substancje toksyczne itp.), konieczne jest wydzielenie osobnych natrysków.

W przypadku niektórych prac, takich jak prace przy ołowiu, azbestie, prace kesonowe itp., konieczne może być zastosowanie specjalistycznych pomieszczeń sanitarnych.

Woda zdatna do picia

Pracownicy powinni mieć stały dostęp do zdrowej wody zdatnej do picia. O ile to możliwe, woda powinna pochodzić bezpośrednio ze zbiorczej sieci wodociągowej. Jeśli woda jest przechowywana, należy ją zabezpieczyć przed ewentualnym skażeniem i zapewnić jej częstą wymianę, tak aby była świeża i czysta. O ile to konieczne, należy wyraźnie oznaczyć, w którym miejscu znajduje się woda zdatna do picia, aby nie dopuścić do pomyłkowego spożycia wody niezdatnej do picia lub płynów szkodliwych dla zdrowia. Obok kranu należy umieścić kubki lub inne naczynia do picia wody, o ile nie jest stosowany dystrybutor umożliwiający bezpośrednie picie wody bez naczyń (przykładowo w formie fontanny do picia).

Przebieralnie i szafki na odzież

Na każdym placu budowy należy zapewnić pracownikom możliwość przechowywania odzieży prywatnej nieużywanej w pracy oraz odzieży ochronnej potrzebnej do pracy na budowie. Kobiety i mężczyźni powinni mieć możliwość przebierania się w oddzielnych pomieszczeniach. Potrzebne może być zapewnienie oddzielnych szafek dla pracowników, przy czym na mniejszych placach budowy można w tym celu wykorzystywać kontener biurowy, pod warunkiem że jest on odpowiednio zabezpieczony przed nieupoważnionym dostępem. W przypadku gdy występuje ryzyko zabrudzenia odzieży prywatnej przez odzież roboczą, konieczne jest oddzielne przechowywanie poszczególnych rodzajów odzieży.

Należy zapewnić możliwość wysuszenia mokrej odzieży roboczej. Ogólną zasadą powinno być nie umieszczanie odzieży bezpośrednio na grzejnikach w związku z zagrożeniem pożarowym. Jeśli stosowane są grzejniki elektryczne, należy zapewnić ich odpowiednią wentylację, a jeśli to możliwe, wskazane jest stosowanie grzejników wyposażonych w automatyczny wyłącznik zabezpieczający przed przegrzaniem.

Pomieszczenia socjalne

Pomieszczenie socjalne powinno zapewnić pracownikom ochronę przed wiatrem i deszczem. Powinno być ono wyposażone w odpowiednią ilość stołów i krzeseł, a także w urządzenia do podgrzania wody potrzebnej do sporządzenia gorącego napoju oraz do podgrzania posiłku (np. kuchenka gazowa, elektryczna lub mikrofalowa). Pomieszczenie takie powinno być też odpowiednio ogrzewane. W pomieszczeniach socjalnych nie należy składować maszyn, urządzeń ani materiałów budowlanych.

Palenie tytoniu

Palenie na terenie zamkniętych obiektów publicznych oraz miejsc pracy takich jak place budowy lub pojazdy wykorzystywane w pracy jest zabronione. Dodatkowe informacje są dostępne pod adresem:

www.smokefreeengland.co.uk,
www.clearingtheairsotland.com oraz
www.smokingbanwales.co.uk.

Ogrzewanie

Pomieszczenia socjalne powinny być zwykle ogrzewane. Wykorzystywanie odpowiednio konserwowanych urządzeń elektrycznych pomaga wyeliminować zagrożenia związane z korzystaniem z grzejników zasilanych gazem z butli gazowej. Przy braku stosownej wentylacji kuchenek i grzejników zasilanych gazem z butli gazowej może dochodzić do wydzielania się tlenu węgla, co może mieć śmiertelne skutki. Łatwopalny gaz może się ulatniać z nieszczelnych butli, które nie zostały odpowiednio zakręcone. Jeśli stosowany jest gaz z butli gazowej, ryzyko można ograniczyć przez:

- używanie i przechowywanie butli gazowych w bezpiecznych miejscach o dobrej wentylacji, znajdujących się poza miejscem zamieszkania ludzi (także w nocy), lub w przeznaczonych do tego celu magazynach wyposażonych w odpowiedni system wentylacji;
- zapewnienie właściwej instalacji, kontroli oraz konserwacji urządzeń przez odpowiednio wykwalifikowaną osobę;
- zapewnianie odpowiedniej wentylacji podczas spalania (zamontowane na stałe kratki wentylacyjne przy suficie oraz przy podłodze);
- sprawdzanie czy zapewnione źródła wentylacji nie są zablokowane, np. czy kratka wentylacyjna nie została zasłonięta gazetą lub kawałkami materiału podczas niskich temperatur, aby zapobiegać „przeciągom”.
- sprawdzanie czy butle zostały odpowiednio wyłączone kiedy nie są wykorzystywane;
- stosowanie montowanych na ścianie lub suficie czujników tlenu węgla.

Wykorzystanie alternatywnych obiektów sanitarno-socjalnych na tymczasowych placach budowy

Dla celów niniejszej broszury informacyjnej, termin „tymczasowy plac budowy” oznacza prace budowlane wykonywane w jednym lub wielu miejscach przez krótki okres czasu (do jednego tygodnia), bądź też prace budowlane prowadzone przez dłuższy okres czasu w różnych miejscach w ramach jednego obszaru geograficznego, np. większe roboty drogowe, położenie instalacji kablowej itp.

W takich przypadkach konieczne może być uzgodnienie dostępu pracowników do obiektów sanitarno-socjalnych właściciela nieruchomości, na terenie której prowadzone są prace, bądź też obiektów publicznych lub infrastruktury należącej do lokalnych obiektów handlowo-usługowych. Konieczne jest zawarcie wyraźnej umowy z dostawcą takich usług. Nie należy zakładać, że możliwe jest korzystanie z infrastruktury lokalnych obiektów handlowo-usługowych bez uzyskania zgody. We wszystkich przypadkach zapewnione muszą być standardy opisane powyżej. Dostęp do obiektów sanitarno-socjalnych z miejsca prowadzonych prac powinien być wygodny, możliwy w godzinach prowadzenia prac i nieodpłatny dla pracowników. Ponadto, wymagany jest odpowiedni standard tych obiektów w zakresie czystości oraz możliwości umycia rąk. Pracownicy powinni zostać powiadomieni o uzgodnieniach umożliwiających korzystanie z takich obiektów oraz poinformowani o ich lokalizacji.

Tabela nr 1 zawiera wykaz opcji infrastruktury sanitarno-socjalnej na tymczasowym placu budowy, w kolejności od opcji optymalnej do najmniej preferowanej.

Tabela nr 1 Opcje infrastruktury sanitarno-socjalnej

Typ obiektu	Dodatkowe uwagi
1a Obiekt zainstalowany na stałe; podłączony do sieci wodno-kanalizacyjnej.	Kolejność od opcji optymalnej do najmniej preferowanej: <ul style="list-style-type: none"> ■ na placu budowy; ■ w lokalizacji podstawowej; ■ w lokalizacjach terenowych; UWAGA: Może to oznaczać wcześniej uzgodnione korzystanie z prywatnych obiektów sanitarno-socjalnych. Przed rozpoczęciem prac należy uzyskać zgodę właściciela, przy czym najlepiej jeśli taka zgoda zostanie udzielona na piśmie. Korzystanie z toalet publicznych jest dozwolone wyłącznie w przypadku, gdy zapewnienie lub udostępnienie innego rozwiązania nie jest praktycznie możliwe.
1b Przenośne toalety ze zbiornikiem na wodę oraz zbiornikami na ścieki.	
2 Przenośny obiekt umieszczony na placu budowy.	Obiekt obejmujący toaletę lub toalety chemiczne, warunki do mycia oraz wystarczającą ilość stołów i miejsc do siedzenia.
3 Przeznaczony do tego celu pojazd.	Obiekt obejmujący toaletę lub toalety chemiczne, warunki do mycia oraz wystarczającą ilość stołów i miejsc do siedzenia.
4 Obiekt łatwo dostępny z miejsca prowadzenia prac (włącznie z toaletami publicznymi).	Korzystanie z toalet publicznych jest dozwolone wyłącznie w przypadku, jeśli zapewnienie lub udostępnienie innego rozwiązania nie jest praktycznie możliwe.
5 Przenośny obiekt umieszczony w pobliżu placu budowy.	Obiekt obejmujący toaletę chemiczną, warunki do mycia oraz wystarczającą ilość stołów i miejsc do siedzenia.

Materiały źródłowe i dalsze informacje

- 1 *Provision of welfare facilities at transient construction sites* Broszura informacyjna dla sektora budowlanego nr CIS46 HSE Books 1997 r. www.hse.gov.uk/pubns/conindex.htm.
- 2 *Provision of welfare facilities at fixed construction sites* Broszura informacyjna dla sektora budowlanego nr CIS18 (wersja 1) HSE Books 1998 r. www.hse.gov.uk/pubns/conindex.htm
- 3 *Managing health and safety in construction. Construction (Design and Management) Regulations 2007. Approved Code of Practice.* L144 HSE Books 2007 r. ISBN 978 0 7176 6223 4.

Choć podjęto wszelkie kroki, aby zapewnić rzetelność materiałów źródłowych podanych w niniejszej publikacji, nie można zagwarantować ich dostępności w przyszłości.

Materiały pomocnicze

Health and safety in construction HSG150 (wydanie trzecie) HSE Books 2006 r. ISBN 978 0 7176 6182 4
Fire safety in construction work HSG168 HSE Books 1997 r. ISBN 0 7176 1332 1
 BS 6465-1: 2006 *Sanitary installations. Code of practice for the design of sanitary facilities and scales of provision of sanitary and associated appliances.*

Dalsze informacje

Bardziej szczegółowe informacje dotyczące przepisów budowlanych Construction (Design and Management) Regulations z 2007 r. oraz zdrowia i bezpieczeństwa w budownictwie można znaleźć pod adresem www.hse.gov.uk/construction. Na stronie tej znajduje się również odnośnik do dodatkowych wytycznych opracowanych przez sektor budowlany i przeznaczonych dla podmiotów odpowiedzialnych za przestrzeganie przepisów budowlanych CDM.

Zarówno płatne jak i bezpłatne publikacje Inspektoratu Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy (HSE) można przeglądać lub zamówić pod adresem www.hse.gov.uk. Można też skontaktować się z Działem Publikacji Inspektoratu (HSE Books) drogą pocztową pod adresem PO Box 1999, Sudbury, Suffolk CO10 2WA, telefonicznie pod nr tel.: 01787 881165, faksem pod nr: 01787 313995. Płatne publikacje Inspektoratu można też zakupić w księgarniach.

Informacje na temat zdrowia i bezpieczeństwa można otrzymać, kontaktując się z Inspektorem telefonicznie: numer Infolinii 0845 345 0055 lub numer telefonu tekstowego 0845 408 9577, faksem: 0845 408 9566, pocztą elektroniczną: hse.infoline@natbrit.com lub pocztą tradycyjną: HSE Information Services, Caerphilly Business Park, Caerphilly CF83 3GG.

Niniejsza broszura określa zasady dobrej praktyki, których przestrzeganie nie jest obowiązkowe, ale mogą być one pomocne przy podejmowaniu decyzji o tym jak postępować.

© *Prawa autorskie zastrzeżone dla Crown* Niniejsza publikacja może być powielana bez ograniczeń, z wyłączeniem wykorzystania dla celów reklamy, rekomendacji lub sprzedaży. Data pierwszej publikacji: 02/10. Jako źródło publikacji należy wskazać Inspektorat Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy (HSE).